

I höst ger Aspekt ut en nytgåva av en av de mest översatta tjeckiska böckerna efter 1989 – *Europeana* av Patrik Ouředník. I den här intervjun delar han med sig av sina tankar kring boken och om sin syn på författande och översättande.

Patrik Ouředník (Foto: Daniel Faugeron)

Du har översatt författare som Boris Vian, François Rabelais, Raymond Queneau och Claude Simon från franska till tjeckiska, och Vladislav Vančura, Bohumil Hrabal, Miroslav Holub och Jiří Gruša från tjeckiska till franska. Ser du dessa författare som litterära inspirationskällor? Finns det andra författare som du skulle vilja lägga till på listan?

Här måste vi göra en distinktion: från franska till tjeckiska har jag bara översatt texter som jag själv har valt och föreslagit för förläggare. Om

man ser det ur det perspektivet kan man kanske tala om inspirationskällor. Men jag tycker egentligen inte om det ordet, eftersom vi alla är

INTERVJU MED PATRIK OUŘEDNÍK

påverkade av många böcker utan att nödvändigtvis vara medvetna om det. Och tvärtom kan vi absolut tycka om en författare utan att bli det minsta påverkade när det gäller vårt eget skrivande. Det som förenar dessa författare – Rabelais, Queneau, Jarry, Beckett, Vian och Michaux – är kanske deras användning av det litterära språket eller rentav sättet att förhålla sig till sin tid.

Situationen är lite annorlunda när det gäller författare som jag har översatt från tjeckiska till franska. Ibland var det fråga om att ta vara på en möjlighet som jag visste inte skulle komma tillbaka. Fram till kommunismens fall handlade det inte bara om litterära kriterier; det fanns även en politisk dimension som hade betydelse. Dessutom är influenser inte begränsade till de författare som man översätter. Endast en kritiker har nämnt namnet Kurt Vonnegut i samband med *Europeana*, men han är en författare som inspirerat mig mycket, särskilt *Slakthus 5* och *Morgonmål för mästare*.

När det gäller din andra fråga är en väldigt viktig författare inte med i uppräknigen: Flaubert.

Arbetade du först som översättare och började skriva sen, eller gjorde du båda sakerna samtidigt? Kan du berätta lite om översättandet, hur du ser på det och vad du får ut av det?

Jag började med båda mer eller mindre samtidigt, men jag har alltid haft en särskild förkärlek för översättandet. Jag tycker att översättandet är äventyrligare – i bemärkelsen noblare – än skrivandet. Oftast presenterar jag mig som översättare, inte som författare. Det handlar inte om att uppträda under antaget namn eller att vara blygsam. Jag känner bara att översättande ger mig större tillfredsställelse än skrivande. Man kan säga att jag har mycket roligare med Rabelais eller Queneau än jag har med Ouředník.

Översättande är förmodligen det mest direkta sättet att ställas inför den Andre. Inte genom vad språk kan *berätta*, utan genom vad de *tänker* och hur de tänker om sig själva. Översättaren kan vara – valet är ens eget – en transportör, en smugglare; översättande handlar om att flytta saker från en plats till en annan. Denna betydelse hittar man i alla de europeiska etymologierna *traductare*, *translate*, *traduire*, *übersetzen* osv.

Vad fick dig att skriva *Europeana*?

Jag vet inte. Kanske frågan om det går att uttrycka en tidsperiod, en avgränsad historisk tid, utan att använda traditionella berättarformer, hur direkta eller alluderande de än är, som en historisk roman eller en självbekännelse. Att hitta en form

som gör det möjligt för berättaren – precis som Historien själv – att vara fruktansvärt banal under förespeglning att vara originell.

En av de märkligaste och mest påfallande kvaliteterna i *Europeana* är berättarrösten, som är förbryllande, rolig, störande, allvarlig, saklig, naiv, förvirrande. Det finns ingen ledtråd i boken om varifrån den skulle kunna komma. Hur svårt var det att hålla fast vid den objektiva och för det mesta likgiltiga tonen i rösten?

Jag tror att det bara handlar om bearbetning, om mängden av hinder som man ställer upp för sig själv. Men det som jag tycker är roligt är överflödet av tolkningar som berättaren gett upphov till bland kritikerna. En utomjordisk varelse? En riktigt pervers professor i diskursanalys? Bouvard utan Pécuchet, Pécuchet utan Bouvard? Rousseaus ”gode vilde”? En återuppväckt Candide? Faulkners Benjy med lite högre IQ? En historiker som blivit galen? Personligen har jag aldrig mött honom ... Jag har ingen aning om vem han är.

***Europeanas* undertitel är *Kortfattad historia om nittonhundratalet*. Din bok är bara 125 sidor lång, vilket är ganska kort med tanke på att den täcker en så lång tidsperiod. Antyder romanens längd att vi försöker distansera oss från nittonhundratalet och dess fador, eller försökte du illustrera det gångna århundradets absurditet?**

En och en kvarts sida per år är inte så illa. Om jag hade börjat berättelsen med det anatóliska upproret i Grekland hade boken blivit 5 800 sidor lång – om jag hade fattat mig kort.

Ja, naturligtvis skulle vi vilja göra oss av med det här korkade århundradet. Men jag tror inte att folk har bestämt sig för det än.

Hur som helst var mitt mål inte att framställa nittonhundratalet som

tema – inte ens i betydelsen ”reflektionstema” – utan som litterär figur. Den primära frågan var inte vilka händelser eller vilka episoder som var karakteristiska för nittonhundratalet, utan vilken syntax, vilken retorik, vilka uttrycksmöjligheter som hörde hemma i det, på vilket sätt det var redundant osv.

Jag skulle kunna förenkla det. Vilka var nittonhundratalets nyckelord? Utan tvekan *brådska* (snarare än *kaos*, som inte är mer passande för nittonhundratalet än för något annat århundrade). Det ledde till att jag försökte skriva en snabb text. En annan egenhet för nittonhundratalet tror jag är *infantilism* – med allt vad det innebär, från den romantisk-kommersiella bilden av ungdomlighet till vägran att ta fullt ansvar för sina handlingar och ord. Jag försökte alltså skriva en barnlig text, en text som kunde ha berättats av ett barn som läser upp sin läxa eller av byfånen. För det tredje har det här århundradet varit utpräglat *vetenskapligt*. Därför försökte jag använda en mer eller mindre vetenskaplig vokabulär, med alla dess motsägelser och, om möjligt, med all dess tomhet. Det var de här omständigheterna som gav upphov till bokens form och innehåll.

Översättning: Mats Larsson

Utdrag ur intervju av Céline Bourhis, publicerad i tidskriften *Context* nr 17 2005.

© Dalkey Archive Press

PÅ GÅNG I FÖRLAGET

Ny bok

Vi inleder hösten med en nytgivning av Patrik Ouredníks *Europeana* i översättning av Mats Larsson.

Ny serie från Aspekt förlag

I höst introducerar vi även novellserien pendang, där översättare – efter eget sinne – väljer verk i det korta formatet som de vill dela med svenska läsare. I en första omgång bjuder vi på noveller av tre författare, och så här presenterar översättarna de valda verken:

I ***Doften av regnvåt stad*** gör Marie Causse nedslag i en rad människors mer eller mindre ensamma vardagsliv. Det är berättelser som förenar det lågmält sorgliga med det försynt humoristiska; varje novell känns som en axelryckning fylld av pyrande längtan.

– Elin Lindén, översättare

Den mörka zonen är en laddad novell som utifrån en tillspetsad situation belyser en tvåbarnsmors motstridiga känslor och sårbarhet. I en expressiv berättelse, där det medvetna och det undermedvetna flyter in i varandra, utmanar Lauren Groff den konventionella synen på moderskap samtidigt som hon utforskar den tunna linjen mellan liv och död.

– Daniella Falkman Twedmark, översättare

Varje liv är en berättelse. I ***Fabel*** låter Charles Yu en man skildra sin svåra livssituation genom den klassiska sagoformen, och i en skicklig väv av metaforer tonar ett tragiskt livsöde fram. Det är underfundigt och gripande och får oss att fråga: Är det möjligt att återta kontrollen över sitt liv genom att bli berättare i sin egen historia?

– Cecilia Ekeram, översättare